

Cymru sydd yn grymuso,
yn gwella ac yn cyfoethogi
bywydau drwy lenyddiaeth.

Cynllun Strategol Llenyddiaeth Cymru 2022-2027

Llenyddiaeth
Cymru
Literature
Wales

Cynnwys

Gair gan y Cadeirydd, y Dirprwy Gadeirydd a'r Prif Weithredwr.....	3
Crynodeb Gweithredol	5
Ein Strategaeth.....	6
Y newid y byddwn yn ei greu	6
Gweithredu ar wybodaeth.....	7
Asesu Angen	8
Ein Hymrwymiad i'r Gymraeg.....	9
Llenyddiaeth Cymru a'r Byd.....	10
Ein Blaenoriaethau.....	12
Cynrychiolaeth a Chydraddoldeb.....	12
Iechyd a Llesiant.....	13
Yr Argyfwng Hinsawdd.....	14
Cyfranogi	16
Datblygu Awduron	18
Diwylliant Llenyddol Cymru.....	19
Pobl a Chymunedau	21
Gwerthoedd	22
Ein Gwaddol	24
Blaenoriaethau Gweithredol: Bod yn Wydn	24
Arian.....	26

Gair gan y Cadeirydd

Mae llenyddiaeth yn ein cysylltu ni â'n gilydd ar adeg o raniadau cynyddol ac ansicrwydd byd-eang. Mae'r straeon y byddwn ni'n eu darllen, yn eu clywed, ac yn eu dweud wrth ein gilydd yn ein helpu i ddehongli cymhlethdodau ein bywydau ac i wneud pen a chynffon o'n byd. Nawr, yn fwy nag erioed, mae angen grym llenyddiaeth arnon ni yn ein bywydau.

Mae Llenyddiaeth Cymru wastad wedi ceisio sicrhau bod ein ffyrdd o weithio a'n huchelgeisiau yn radical. Yn ôl y digymar Raymond Williams, yr athronydd a'r beirniad o Gymro, "bod yn gwbl radical yw gwneud gobaith yn bosibl, yn hytrach na gwneud i anobaith argyhoeddi." Rydyn ni wedi ymrwmo i weddnewid ein diwylliant llenyddol mewn ffordd bellgyrhaeddol. Yn garreg sylfaen i'n gwaith yw'n hymrwymiad i hyrwyddo'r Cymraeg a diwylliant amrywiol a byrlymus Cymru, ac mae ein hamcanion yn cyd-fynd â Saith Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Fel y gwelwch yn y Cynllun Strategol hwn, mae gennyn ni'r gallu i wynebu heriau'r byd heddiw, ac rydyn ni'n barod i roi prosiectau ar waith sy'n gadael neb ar ôl. A ninnau'n sefydliad hyblyg sy'n croesawu newid, byddwn ni'n sicrhau bod ein strategaeth yn esblygu ochr yn ochr â'r sector prysur rydyn ni'n rhan ohono. Gallwn ni wedyn ddatblygu cyfleoedd newydd i'n hawduron ac ateb anghenion ein darllenwyr a'n cynulleidfaoedd.

Rydyn ni am i'n holl awduron allu sbarduno newid. Yn benodol, byddwn ni'n grymuso'r rheini sydd wedi bod heb lais yn y gorffennol i ysgrifennu eu dyfodol eu hunain; byddan nhw'n gweithio gyda ni i ddatblygu a chreu diwylliant llenyddol sy'n ddrych o fywydau a phrofiadau ein cenedl amrywiol ac amlieithog. Mae llenyddiaeth yn faes chwarae ac yn ddrws dychymyg i blant a phobl ifanc. Caiff eu pryderon eu mynegi drwyddi, ac rydyn ni am iddyn nhw lywio'r llenyddiaeth honno fel bod eu lleisiau'n siarad â chenedlaethau heddiw a rhai'r dyfodol.

Mae llenyddiaeth yn sbardun o bwys yn ein heconomi. Mae awduron yn cyfrannu at amrywiaeth eang o ddiwydiannau creadigol, gan gynnwys byd y ffilm, gemau cyfrifiadurol, y theatr a'r byd cyhoeddi, a byddan nhw'n hollbwysig yn hyfywedd economaidd Cymru. Rydyn ni'n gwybod bod y gwaith rydyn ni'n ei wneud – mewn partneriaeth â phobl, cymunedau a sefydliadau o gyffelyb fryd – yn helpu i wneud Cymru a'r byd yn llefydd gwell. Gan hynny, rydyn ni hefyd am i lenyddiaeth fod yn amlycach yn ein bywydau bob dydd. Rydyn ni am i lenyddiaeth ein tywys ni drwy'r broses adfer gan wella ein llesiant a chreu dyfodol tecach a gwyrddach i Gymru.

Mae'r strategaeth hon yn cyflwyno'r strwythur a'r dulliau y byddwn ni'n eu defnyddio i gyflawni'r uchelgeisiau hyn, ynghyd â'r partneriaethau y byddwn ni'n eu datblygu i sicrhau bod ein gwaith yn gynaliadwy a bod iddo waddol. Mae'n hollbwysig casglu'r wybodaeth a'r dystiolaeth iawn er mwyn datblygu prosiectau a fydd yn galluogi mwy o bobl i gyfranogi ac i fwynhau llenyddiaeth. Rydyn ni hefyd wedi datblygu systemau cadarn i fesur effaith ein gwaith ac i gyfathrebu hynny'n effeithiol. Mae hyn yn ein galluogi ni i ddeall yn well sut y mae llenyddiaeth yn gallu cyfoethogi a gweddnewid bywydau. Mae hefyd yn

fodd inni ddadlau dros lenyddiaeth mewn nifer o sectorau a meysydd polisi, gan gynnwys iechyd a llesiant, addysg, twristiaeth ac adfywio lleol.

Mae straeon gan bawb i'w hadrodd, ac mae gwranddo ar ein gilydd a dysgu gan ein gilydd yn un o anghenion sylfaenol pobl. Mae llenyddiaeth yn ein helpu i fod yn agored ein meddwl, i ddangos mwy o empathi, ac i fod yn fwy gwydn. Drwy lenyddiaeth, gallwn ni deithio'r byd yn ein dychymyg heb gamu o'n cartrefi, ac mae'r creadigrwydd sydd ynghlwm wrth ddarllen ac ysgrifennu'n gallu goleuo pob gwyl, gan wneud gobaith yn bosibl.

Dr Cathryn Charnell-White, Cadeirydd

Crynodeb Gweithredol

Ein gweledigaeth yw Cymru sy'n grymuso, yn gwella ac yn cyfoethogi bywydau drwy lenyddiaeth.

Yn y Cynllun Strategol newydd hwn ar gyfer 2022-2027, rydyn ni'n cyflwyno uchelgais i greu Cymru lle mae llenyddiaeth yn cynrychioli ein lleisiau amrywiol, yn gefn i'n llesiant, ac yn codi ymwybyddiaeth o'r argyfwng hinsawdd.

Bydd ein holl weithgareddau wedi'u seilio ar ymchwil, gan ein galluogi i gyrraedd y bobl y mae arnyn nhw ein hangen ni fwyaf, a hynny drwy brosiectau sy'n gwir ateb eu hanghenion. Bydd ein gwaith gwerthuso yn gefn i ddiwylliant sy'n sicrhau gwelliant parhaus yn ein sector, gan ein helpu i dargedu'r gefnogaeth rydyn ni'n ei rhoi'n fwy effeithiol fyth.

Rydyn ni wedi dewis blaenoriaethu a chanolbwyntio ar **dair blaenoriaeth**, a'r rheini'n ceisio ysgogi newid mewn cymdeithas drwy lenyddiaeth:

- **Cynrychiolaeth a Chydraddoldeb** – Datblygu sector sy'n cefnogi mynediad teg i bawb drwy fynd i'r afael ag anghydraddoldebau hanesyddol a strwythurol a rhoi llwyfan i leisiau amrywiol
- **Iechyd a Llesiant** – Cefnogi llesiant unigolion a chymunedau, gan ddefnyddio llenyddiaeth fel grym iachaol i gryfhau gwasanaethau
- **Argyfwng Hinsawdd** – Defnyddio creadigrwydd i addysgu, archwilio a herio, gan wella ymwybyddiaeth pobl o'r argyfwng hinsawdd ac ysgogi newid er gwell

Byddwn ni'n cyflawni'r blaenoriaethau hyn drwy **dri math o weithgarwch**, a dyma sut y byddwn ni'n creu cymdeithas lenyddol fyrlymus:

- **Cyfranogi** – Galluogi mwy o bobl yng Nghymru i fwynhau a chymryd rhan mewn llenyddiaeth, gan ysbrydoli cymunedau a'i gwneud hi'n haws i bobl ymwneud â'n gwaith
- **Datblygu Awduron** – Datblygu a chefnogi gweithlu medrus sy'n cynnig gweledigaeth yn y sector llenyddol, drwy ddarparu cyfleoedd, cynyddu potensial, a hyrwyddo arferion cyflogaeth teg
- **Diwylliant Llenyddol Cymru** – Dathlu amrywiaeth ein hawduron cyfoes a threftadaeth lenyddol Cymru yn y byd, drwy greu llwyfan i lenyddiaeth sy'n fwy perthnasol ac yn agored i gynulleidfa ehangach.

Cerrig sylfaen y nodau hyn yw ein gwaith i hyrwyddo'r Gymraeg a diwylliant amrywiol a byrlymus Cymru, ac mae pob un o'r nodau'n cyd-fynd â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Ni yw cwmni llenyddiaeth cenedlaethol Cymru. Rydyn ni'n cydnabod bod cyfrifoldeb arnon ni felly i arddel y safonau uchaf o ran llywodraethu gweithredol, ynghyd â dangos ein gwerthoedd yn yr holl waith rydyn ni'n ei wneud ac yn ei gefnogi.

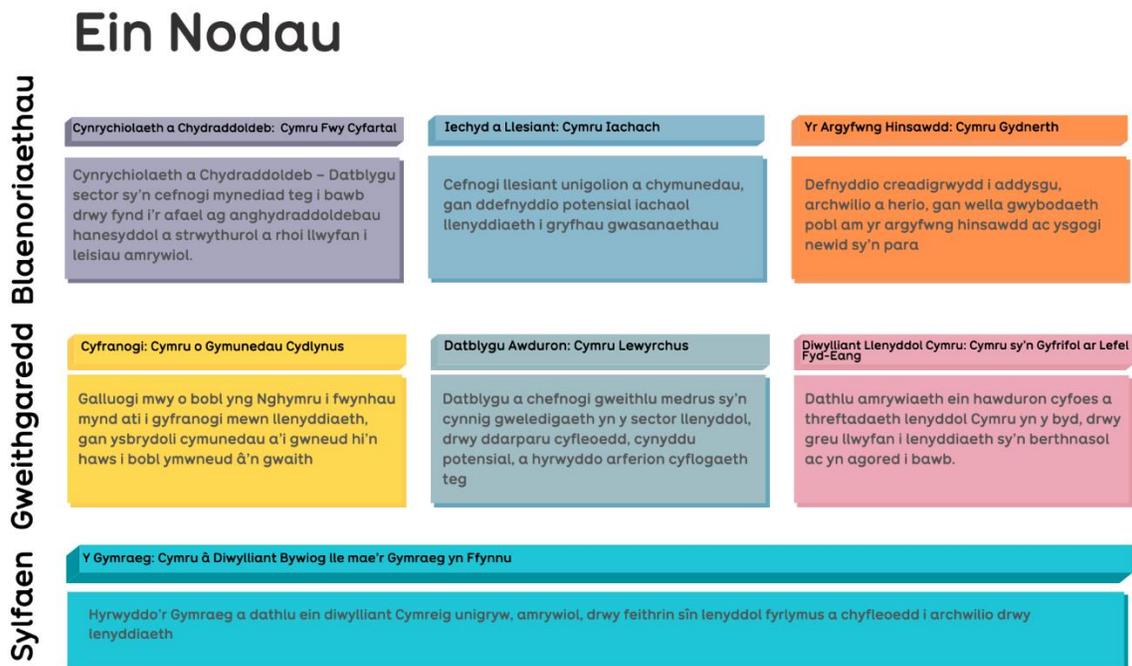
Ein Strategaeth

Y newid y byddwn yn ei greu

Nod ein prosiectau yw gwneud gwahaniaeth. Drwy lenyddiaeth, rydyn ni'n helpu i lywio a gwella ein cymdeithas, ein heconomi, a'n diwylliant. Rydyn ni'n gwneud hyn gan fod gan lenyddiaeth, yn ei holl amrywiaeth, y grym i gysylltu cymunedau â'i gilydd a rhoi cysur, ysbrydoliaeth a gobaith i'r bobl y mae angen hynny fwyaf arnyh nhw.

Ein gweledigaeth yw Cymru sy'n grymuso, yn gwella ac yn cyfoethogi bywydau drwy lenyddiaeth.

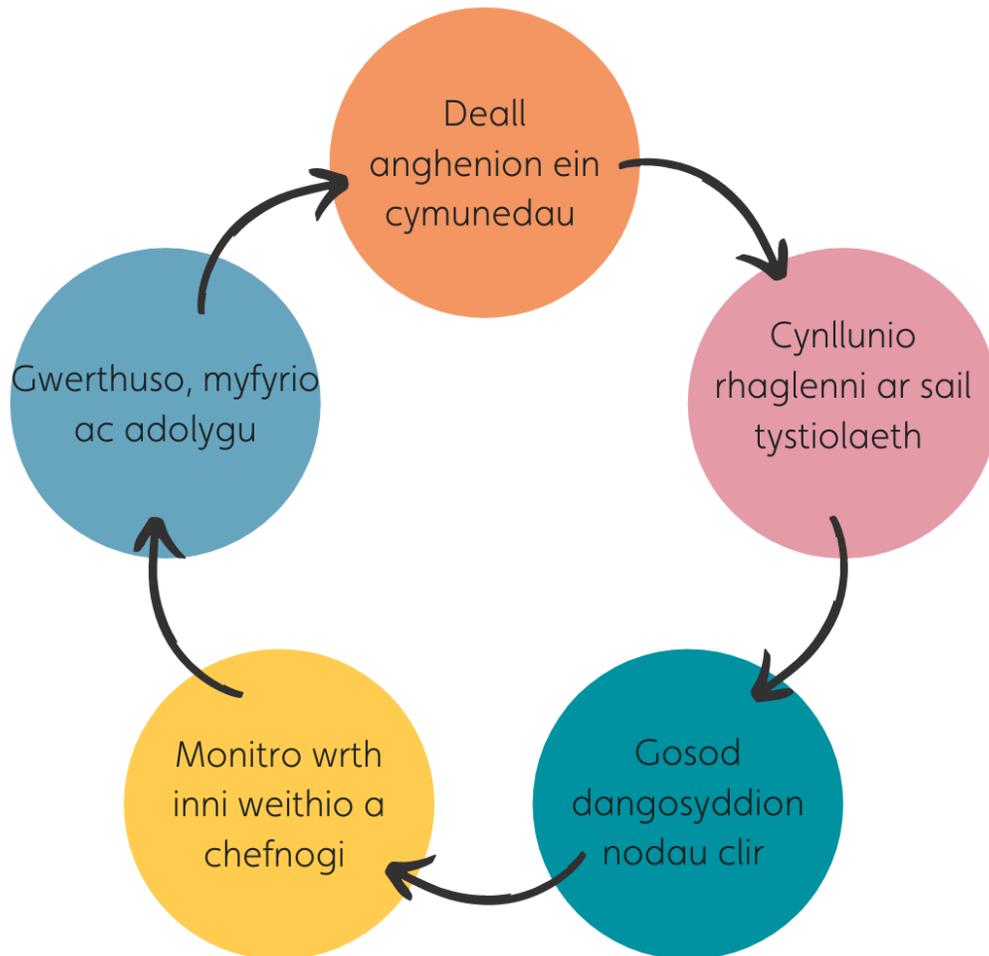
Ar sail ein dealltwriaeth ni o rym llenyddiaeth i weddnewid a gwella bywydau, rydyn ni wedi dewis nodau sy'n adlewyrchu ein huchelgais a'n dyheadau i Gymru. Mae'r rhain yn cyd-fynd â Saith Nod Llesiant Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, i sicrhau bod popeth a wnawn yn helpu i gyflawni un neu ragor o'r nodau hyn.

Gweithredu ar wybodaeth

Bydd casglu gwybodaeth am ein cynulleidfaoedd, ein rhaglenni a'n llwyddiant yn arwain at gylch parhaus lle byddwn ni'n dysgu o bob prosiect rydyn ni'n ei ddarparu, a bydd ein dadansoddiad o'r wybodaeth hon yn sail i'n cynlluniau gweithredu.

Cylch gwybodaeth prosiectau:

Byddwn ni'n mesur ein cynnydd drwy **Gynllun Effaith** cadarn sy'n rhoi'r fframwaith i fonitro a gwerthuso ein gwaith, ynghyd â rhoi gwybod i bobl amdano.

Bydd gan bob prosiect rydyn ni'n ei ddarparu **Ddangosyddion Nodau** sy'n ein galluogi ni i ganfod a chyfathrebu effaith strategol ein gwaith mewn manylder. Byddwn ni'n casglu, yn dadansoddi ac yn adrodd am y data hwn bedair gwaith y flwyddyn drwy ein **Hadroddiadau Effaith**.

Cliciwch fan hyn i weld ein [Cynllun Effaith](#)

Asesu Angen

O ble y cawn ni ein gwybodaeth?

Ers ei sefydlu, mae Llenyddiaeth Cymru wedi gweithio'n galed i gynrychioli anghenion Cymru. Gyda chefnogaeth Rhaglen Wytnewch Cyngor Celfyddydau Cymru, rydyn ni wedi gweddnewid ein prosesau mewnol ac wedi edrych ar enghreifftiau yn y wlad hon a thramor i greu rhaglen gefnogaeth i'r sector sy'n darparu ar gyfer pobl Cymru ac yn destun edmygedd ledled y byd.

Rydyn ni wedi mynd ati'n gyson i gasglu data ac ymwneud â chynlluniau ymchwil. Mae ymchwil yn hollbwysig er mwyn deall y ffyrdd gorau inni gefnogi Cymru sy'n grymuso, yn gwella ac yn cyfoethogi bywydau drwy lenyddiaeth. Mae'n egluro ble y dylen ni wario ein harian, a sut y dylen ni rannu ein harbenigedd, er mwyn cael yr effaith fwyaf.

Aethon ni ati i gomisiynu prosiect ymchwil **Cyflwr y Genedl** yn 2021, ac mae hwnnw wedi rhoi gwell dealltwriaeth inni o berthynas y wlad ag ysgrifennu a darllen. Er enghraifft, dangosodd y canfyddiadau fod 68% o boblogaeth Cymru wedi darllen llyfr yn y flwyddyn ddiwethaf. Ffuglen clawr papur (a'r genres trosedd a chyffro yn enwedig) yw'r dewisiadau mwyaf poblogaidd. Gwelson ni hefyd mai cadw dyddiadur yw'r ffurf fwyaf poblogaidd ar ysgrifennu creadigol. Roedd 18% o boblogaeth Cymru'n cadw dyddiadur (a 53% o'r rheini'n ysgrifennu ynddo unwaith yr wythnos neu'n amlach). Yn amodol ar gyllid, rydym yn bwriadu comisiynu darn tebyg o ymchwil ddwywaith y flwyddyn. Bydd y rheoleidd-dra hyn yn sicrhau ein bod yn mapio gwir dirwedd gyfoes o arferion llenyddol Cymru yn ogystal â'r rhwystrau parhaus y mae unigolion a chymunedau sy'n cael eu tangynrychioli yn eu hwynebu.

Fe gynhaliom ymchwil gyda Phrifysgol Aberystwyth yn ystod haf 2022 er mwyn deall ffioedd teg ar gyfer gwaith llenyddol, gan ein galluogi ni i gefnogi awduron a sicrhau eu bod nhw'n cael eu talu'n iawn. Bydd y canllawiau diwygiedig, yn seiliedig ar ganlyniadau'r ymchwil hwn, yn cael eu casglu a'u cyhoeddi yn haf 2023..

Trwy ein Harolwg Rhanddeiliaid blynyddol a'n prosesau ymgynghori ar brosiectau penodol rydym mewn cysylltiad rheolaidd â'r cymunedau rydym yn ceisio gweithio gyda nhw. Mae hyn yn sicrhau mai cyd-greu sydd wrth wraidd ein gweithgaredd. Byddwn yn parhau i werthfawrogi mewnbwn rhanddeiliaid ac yn nodi tueddiadau barn ledled Cymru fel bod ein harlwy yn parhau i fod yn berthnasol, yn gyffrous ac yn werthfawr i'n cyfranogwyr a'n cynulleidfaoedd.

Dros y tair blynedd nesaf, byddwn ni'n parhau i ddefnyddio ymchwil i fireinio ein gweithgareddau, gan sicrhau bod y rheini'n gwbl addas i'n cynulleidfaoedd, ein hawduron a'n darllenwyr. Bydd ein cynnig yn cyd-fynd ag anghenion y genedl.

Yn benodol, rydym yn bwriadu gweithio mewn partneriaeth â phrifysgol i gyflwyno ymchwil manwl i effaith llenyddiaeth ar iechyd a llesiant unigol a chymunedol.

Nid ni'n unig fydd yn elwa o'r ymchwil hwn. Pan fo'n ddefnyddiol, byddwn ni'n rhannu ein canfyddiadau'n eang ac yn cefnogi'r holl sector i gyflwyno newidiadau yn y manau ble mae angen y rheini. Mae'n gyfrifoldeb arnon ni i ganfod bylchau lle gallen ni flaenoriaethu ein cefnogaeth fel sector. Drwy ddarparu data ystyrlon a threiddgar, a thrwy gynlluniau enghreifftiol ar gyfer cyrraedd cynulleidfaoedd newydd a chyflwyno ffyrdd newydd o weithio, byddwn ni'n hwyluso newid.

Ein Hymrwymiad i'r Gymraeg

Mae'r Gymraeg yn perthyn i bob un ohonon ni, pryd bynnag a sut bynnag y byddwn ni'n dod yn gyfarwydd â'r iaith. Bydd pawb sy'n ymwneud â Llenyddiaeth Cymru yn elwa o'r Gymraeg, boed nhw'n rhugl, yn defnyddio llond llaw o eiriau neu ymadroddion, neu'n gwbl newydd i'r iaith ac yn chwilfrydig. Mewn partneriaeth â'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol, byddwn ni'n cynnig cyfleoedd dysgu Cymraeg dwys i'n hawduron a'n hwyluswyr, a byddwn ni'n annog ein haelodau o staff i ddod yn siaradwyr Cymraeg mwy rhugl a hyderus, ac yn hwyluso hynny iddyn nhw.

Fel pob iaith fodern a chreadigol, mae'r Gymraeg yn newid ac yn addasu wrth i genedlaethau newydd ei choleddu. Dros y blynyddoedd, mae amrywiaeth o acenion a thafodieithoedd wedi cyfoethogi ein llenyddiaeth: o Dewi Emrys i Megan Angharad Hunter, o'r Wenhwyseg i Wenglish. Mae geiriau a seiniau'r Gymraeg yn hyfrydwch i'r glust ac yn tanio ein dychymyg. Byddwn ni'n dathlu ein traddodiadau llenyddol unigryw, ac ar yr un pryd yn eu gwneud nhw'n berthnasol ac yn gyffrous i genedlaethau'r dyfodol. Er enghraifft, byddwn ni'n cynnal rhaglenni datblygu dwys i ddysgu'r gynghanedd i egin feirdd, ac yn dod ag awduron Cymraeg sy'n cael eu tangynrychioli ynghyd i greu cydweithfeydd a rhwydweithiau ac i fynd â chynrychiadau ar daith er mwyn ysbrydoli pobl eraill. Plant a phobl ifanc fydd un o'n grwpiau pwysicaf yn ein gwaith i hybu sîn lenyddol gyfoes drwy gyfrwng y Gymraeg. Bydd llysgenhadon llenyddol – o gymeriadau mewn llyfrau plant newydd i Fardd Plant Cymru i feirdd lleol amlwg – yn batrymau i'w hefelychu, gan hyrwyddo perthnasedd yr iaith i blant o bob cefndir ym mhob cwr o Gymru.

Nid yw'r Gymraeg yn elfen ynysig yn ein gwaith. Yn hytrach, mae'n sylfaen i'n holl weithgareddau ac i'n prif flaenoriaethau; o dan yr wyneb, mae'n sail i'n holl werthoedd. Gyda'r sylfaen gref hon, byddwn ni'n gweithio tuag at gyflawni ein nodau (t. 7), ac yn ceisio creu Cymru iachach sy'n fwy cyfartal ac yn fwy cydnerth. Rhan gwbl ganolog o'n cenhadaeth yw gweithio tuag at greu Cymru lle bydd y Gymraeg yn ffynnu, a lle bydd llenyddiaeth yn **cynrychioli ein lleisiau amrywiol**. I wireddu hyn, byddwn ni'n gweithio gyda phartneriaid i ganfod a rhoi llwyfan i siaradwyr Cymraeg mewn grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli yn ein llenyddiaeth. Byddwn ni'n cydnabod bod y Gymraeg yn rhan sylfaenol o ecoleg ieithyddol y byd. A hithau'n iaith leiafrifol, byddwn ni'n rhoi lle canolog iddi yn ein gwaith sy'n ysgogi unigolion i weithredu yn wyneb yr **argyfwng hinsawdd**. A byddwn ni'n defnyddio'r iaith i hybu **llesiant** unigolion a chymunedau, gan sicrhau bod prosiectau a hwyluswyr ar gael i'r rheini y mae angen cymorth a chysur arnyn nhw drwy eu mamiaith.

Mae ein Cynllun Datblygu'r Gymraeg, sydd wedi'i ganmol gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg, yn adnodd pwysig sy'n dangos ein hymrwymiad i'r iaith. Mae'n mynd sawl cam ymhellach na'n cyfrifoldebau statudol, ac yn ystyried ein dyletswydd – ond hefyd ein braint fawr – wrth hyrwyddo'r Gymraeg yn wyneb canlyniadau siomedig Cyfrifiad Cenedlaethol 2021. Dangosodd y canlyniadau hynny mai dim ond 17.8% o bobl Cymru a fedrai siarad Gymraeg. Mae'r cynllun yn canfod y meysydd y gallwn ni'u gwella, yn ogystal â'r arferion da y gallwn ni'u rhannu â phobl eraill. Byddwn ni'n gwneud hyn yn rheolaidd drwy gynnal trafodaethau am y Gymraeg a'i diwylliant yn ein sector ac yn y byd cyhoeddus. Mae perthynas agos rhwng yr iaith a'r tirlun, ac yn yr un modd, mae'r Gymraeg yn edefyn sy'n gweu drwy weledigaeth Llenyddiaeth Cymru o wlad a'i llenyddiaeth yn grymuso, yn gwella ac yn cyfoethogi bywydau.

Llenyddiaeth Cymru a'r Byd

Mae Llenyddiaeth Cymru yn sefydliad sy'n edrych tuag allan, ac rydyn ni'n awyddus i ddathlu llenyddiaeth, diwylliant ac ieithoedd Cymru gyda'r byd. Rydyn ni hefyd eisiau rhannu arferion da a dysgu gan sefydliadau eraill sy'n rhannu ein gwerthoedd ac sy'n gwneud gwaith arloesol wrth ddatblygu llenyddiaeth. Serch hynny, mae ein pwyslais ar gyfiawnder hinsawdd, ac mae ein Polisi Amgylcheddol yn hyrwyddo ffyrdd mwy creadigol o sicrhau bod Cymru'n cyrraedd y byd heb fod angen cynyddu ein hól-troed carbon wrth deithio yn bell, ac yn enwedig heb hedfan i wneud ein gwaith.

Er bod rhai o'n cydweithwyr eraill yn y sector celfyddydau yn mynd â chynrychiadau cerddoriaeth, theatr neu ddawns ar daith ledled y byd, a hynny ar raddfa fawr, mae ein ffurf gelfyddydol ni yn ei chynnig ei hun yn hwylus i gyrraedd pob cwr o'r byd heb fod angen teithio. Er enghraifft, ein nod yw codi proffil ysgrifennu ac awduron o Gymru drwy sicrhau bod llwybrau datblygu a rhaglenni cadarn ar gael i helpu awduron i gyrraedd y brig, a thrwy weithio i gefnogi partneriaid fel Cyfnewidfa Lân Cymru i sicrhau bod awduron amrywiol Cymru'n cael cymorth i gyfieithu eu llyfrau i sawl iaith. Hefyd, mae'r cynnydd diweddar yn y defnydd o blatfformau digidol fel Zoom yn ei gwneud hi'n haws i'n hawduron berfformio a chymryd rhan mewn digwyddiadau byd-eang o glydwch eu cartrefi'u hunain. Wrth helpu trefnwyr digwyddiadau i gynnwys awduron o Gymru, byddwn ni'n eu hannog i roi llwyfan i artistiaid Cymraeg, i artistiaid sydd wedi'u tangynrychioli yn y gorffennol wrth gynrychioli llenyddiaeth Cymru drwy'r byd, ac i artistiaid sy'n rhannu ein cred mewn cyfiawnder hinsawdd ac yng ngrym llenyddiaeth i wella a chyfoethogi bywydau.

Byddwn ni hefyd yn ceisio gweithio'n agos gyda Gŵyl y Gelli i gefnogi ei rhaglen Cymrodyr Rhyngwladol. Byddwn ni'n galw am lysgenhadon sy'n cynrychioli ein gwerthoedd cyffredin i gymryd rhan yn nigwyddiadau Gŵyl y Gelli o amgylch y byd er mwyn cynyddu proffil artistig Cymru yn rhyngwladol. Yn 2022-23, rhoddwyd y gymrodoriaeth i Hanan Issa, ein Bardd Cenedlaethol, a fydd yn cynrychioli Cymru ond hefyd amcanion prosiect y Bardd Cenedlaethol ym Mecsico, Sbaen, Periw a Colombia.

Llysgennad arall dros Gymru a'i llenyddiaeth yw Canolfan Ysgrifennu Tŷ Newydd. Bydd gwesteion o'r pedwar ban yn ymweld â'r ganolfan bob blwyddyn. Yn ogystal â mwynhau ein gweithdai ysgrifennu, bydd treulio amser yn Nhŷ Newydd yn rhoi cyflwyniad i bobl i'r Gymraeg ac i'n traddodiadau a'n diwylliant unigryw. Y tu hwnt i'n rhaglen o gyrsiau agored, mae'r ganolfan hefyd yn fan i groesawu awduron rhyngwladol sy'n ymweld â ni drwy rai o brosiectau ein partneriaid. Er enghraifft, bydd y British Council yn dod â grŵp o awduron benywaidd ifanc o Zimbabwe a Chymru ynghyd yn y ganolfan yng ngwanwyn 2023. O 2023-24, byddwn ni'n gweithio'n agosach gyda'n partneriaid yn y sector i annog partneriaethau yn Nhŷ Newydd rhwng awduron o Gymru ac awduron rhyngwladol, a fydd yn creu cyweithiau ac yn rhannu arferion da. Byddwn ni hefyd yn gweithio i gryfhau ein perthynas â'n chwaer-sefydliadau yn yr Alban, Gogledd Iwerddon, Lloegr ac Iwerddon – gan hwyluso cyfnewid, rhannu ymchwil, a cheisio hyrwyddo llenyddiaeth ac awduron amrywiol ein gilydd ledled y byd.

Bydd ein beirdd cenedlaethol yn dal i fod yn ganolog i'n gwaith rhyngwladol. Yn 2023-24, bydd Hanan Issa, y Bardd Cenedlaethol, yn edrych ar sut i rannu crefft hynafol y gynghanedd â chymunedau Cymraeg a di-Gymraeg yng Nghymru, ond hefyd (yn rhithwir) â beirdd yn y pedwar ban sy'n arbenigwyr ar ffurfiau gwahanol ac unigryw o farddoniaeth a gaiff ei pherfformio. Mae ein Bardd Plant presennol yn parhau i ddatblygu perthynas agos â'r Laureate na nÓg, bardd plant Iwerddon sy'n ysgrifennu yn y Wyddeleg. Ac yn 2025-26, bydd ein Children's Laureate a'r Bardd Plant yn arwain prosiect cenedlaethol a fydd yn edrych ar y cysylltiadau rhwng Cymraeg, Saesneg a'r ieithoedd eraill a siaredir gan bobl ifanc yng Nghymru – gan drin a thrafod lle Cymru yn y byd, a dylanwadau rhyfeddol y byd ar Gymru.

Ein Blaenoriaethau

Cynrychiolaeth a Chydraddoldeb

Cynrychiolaeth a Chydraddoldeb: Cymru Fwy Cyfartal

Cynrychiolaeth a Chydraddoldeb – Datblygu sector sy'n cefnogi mynediad teg i bawb drwy fynd i'r afael ag anghydraddoldebau hanesyddol a strwythurol a rhoi llwyfan i leisiau amrywiol

Ein prif nod yw cynrychioli amrywiaeth Cymru yn well yn ei llenyddiaeth. Byddwn ni'n parhau i roi pwyslais yn ei gwaith ar bobl sy'n cael eu tangynrychioli ac sydd wedi wynebu hiliaeth, abledd (sef dangos ffafriaeth tuag at unigolion heb anableddau), gwahaniaethu ac anghydraddoldebau hanesyddol a strwythurol.

Ar gyfer yr unigolion a'r cymunedau hyn, byddwn ni'n cynyddu ymhellach nifer y cyfleoedd sydd ar gael i ddatblygu'n greadigol ac yn broffesiynol, ac yn chwilio am leisiau talentog newydd er mwyn rhoi llwyfan a chefnogaeth iddynt. Pryd bynnag y bydd hynny'n bosibl, wrth inni gyd-gynllunio cyfleoedd a gweithgareddau, byddwn ni'n gweithio'n agos gyda phobl sydd â phrofiad bywyd o anghydraddoldeb ac sydd wedi eu tangynrychioli.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Byddwn ni'n cefnogi cyfleoedd:

Gan weithio mewn partneriaeth â sefydliadau'r filltir sgwâr, cymunedau, ymgyrchwyr ac elusennau, byddwn ni'n datblygu ac yn darparu prosiectau sy'n cael effeithiau cadarnhaol, a rheini'n fesuradwy. Byddwn ni hefyd yn cefnogi ac yn cynorthwyo'r rheini sydd ar flaen y gad wrth ddarparu cynlluniau arloesol i grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli.

Byddwn ni'n ymchwilio:

Byddwn ni'n canolbwyntio ar gasglu gwell tystiolaeth i ganfod ble mae'r rhwystrau mwyaf yn dal i fodoli o ran ymwneud ag ysgrifennu creadigol a gweithgareddau llenyddol eraill, a ble y gallwn ni hyrwyddo unigolion a sefydliadau sy'n ceisio ysgogi newid.

Byddwn ni'n creu ecosystem lenyddol gynhwysol:

Nod hirdymor yw creu gwell ecosystem lle bydd lleisiau sy'n cael eu tangynrychioli'n ysbrydoli pobl eraill, ac rydyn ni wedi ymrwmo i gyflwyno newid systemig. Ar hyn o bryd, efallai nad yw pobl yn eu gweld eu hunain yn y llenyddiaeth maen nhw'n ei darllen a'i chlywed. Dylai pobl allu darllen a mwynhau gweithiau llenyddol gan awduron sydd â phrofiadau bywyd tebyg, mewn llyfrau cyhoeddedig, mewn gwaith sy'n cael ei berfformio, ac ymhlith hyrwyddwyr cymunedol, arweinwyr gweithdai, tiwtoriaid ysgrifennu creadigol, a beirdd cenedlaethol.

Iechyd a Llesiant

Iechyd a Llesiant: Cymru Iachach

Cefnogi llesiant unigolion a chymunedau, gan ddefnyddio potensial iachaol llenyddiaeth i gryfhau gwasanaethau

Dros nos, mae pandemig COVID-19 wedi effeithio'n ddirfawr ar y ffyrdd y mae pobl yn gallu ymwneud â'i gilydd. Tra bod mesuriadau'r cyfnodau clo wedi diflannu, mae cymdeithas wedi newid – gyda mwy o staff yn gweithio o adref, a rhai gofodau cymdeithasol a digwyddiadau heb ail-agor na dychwelyd. Mae'r newidiadau hyn eisoes wedi gwaethygu'r [lefelau uchel o ynysigrwydd cymdeithasol ac unigrwydd](#) y mae llawer o bobl yn y Deyrnas Unedig yn eu profi. Mae mwy o unigrwydd yn ei dro'n effeithio ar iechyd meddwl a llesiant pobl, gan arwain at bwysau ychwanegol ar y sector iechyd a'r economi. Mae heriau costau byw cynyddol hefyd yn cael effaith arwyddocaol ar gymdeithas.

Mae profion clinigol wedi dangos bod darllen ac ysgrifennu creadigol yn fuddiol i'n llesiant, [yn gorfforol ac yn feddyliol](#) ill dau. Mae llenyddiaeth yn adnodd economaidd grymus y gellir ei ddefnyddio i fynd i'r afael mewn ffordd gadarnhaol â rhai o'r problemau cymdeithasol hyn, a gall gyfrannu at wella bywydau pobl Cymru.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Byddwn ni'n gweithio tuag at greu Cymru iachach:

Drwy uwchsgilio rhagor o hwyluswyr sydd â phrofiadau bywyd o gael eu tangynrychioli, byddwn yn hwyluso ac yn darparu prosiectau cyfranogi mewn amrywiaeth eang o gymunedau, ysgolion a gwasanaethau gofal iechyd, er mwyn helpu i greu Cymru iachach ac yn defnyddio grym llenyddiaeth i fynd i'r afael â phroblemau iechyd a llesiant, gan gynnwys gorbryder, iselder, unigrwydd ac ynysigrwydd.

Byddwn ni'n mesur effaith llenyddiaeth:

Byddwn ni'n gosod canlyniadau mesuradwy ar gyfer ein prosiectau, sef gwella sgiliau, hyder a gallu cyfranogwyr i fynd ati i gymryd rhan yn eu cymunedau, dod o hyd i waith, neu o bosibl sicrhau gwell deilliannau dysgu yn yr ysgol.

Byddwn ni'n meithrin perthnasau llwyddiannus ac yn creu isadeiledd:

Byddwn ni'n ehangu ac yn datblygu ein partneriaethau yn y sectorau iechyd a chadwraeth, gan gynnwys byrddau iechyd lleol, Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol a WWF Cymru, i sicrhau bod ein prosiectau'n cael effaith er gwell. Law yn llaw â'r sector celfyddydau yn ehangach, byddwn ni'n edrych ar ffyrdd o wreiddio llenyddiaeth mewn rhaglenni presgripsiynu cymdeithasol fel ffurf ar driniaethau ataliol, iachaol a lliniarol, ac

yn gweithio i gyflwyno prosiectau peilot llwyddiannus ar raddfa ehangach drwy Gymru gyfan.

Yr Argyfwng Hinsawdd

Yr Argyfwng Hinsawdd: Cymru Gydnerth

Defnyddio creadigrwydd i addysgu, archwilio a herio, gan wella gwybodaeth pobl am yr argyfwng hinsawdd ac ysgogi newid sy'n para

Mae llenyddiaeth Cymru wedi'i gwreiddio'n ddwfn yn nhirwedd y wlad. O brysurdeb Tiger Bay i gopaon uchaf Eryri, mae ein tir yn fwy na chefnidir. Mae'n gymeriad ynddo'i hun. Mae beirdd wedi cyfansoddi wrth weithio ar y tir ers canrifoedd maith, ac mae enwau llefydd yn tarddu o hen chwedlau a straeon.

Mae Llenyddiaeth Cymru yn cydnabod ac yn derbyn ei bod hi'n argyfwng hinsawdd a natur, a bod hynny'n cael effaith drychinebus ar ein byd ac ar fywydau pobl. Y [bobl dlotaf sy'n ei chael hi waethaf](#). Deallwn nad yw ein heffaith ar yr amgylchedd wedi'i chyfyngu i Gymru ac ni all fod cyfiawnder hinsawdd os na weithredwn ar y ffaith nad yw'r argyfwng hinsawdd a natur yn effeithio ar y byd mewn ffordd deg a chyfartal, gyda'r bobl hynny a cenhedloedd sydd wedi cyfrannu leiaf at yr argyfwng hinsawdd yn aml yn cael ei effeithio. Rydyn ni'n awyddus i weithredu lle gallwn ni, i rwystro'r argyfwng rhag gwaethygu, ac i godi ymwybyddiaeth drwy ein gwaith. Ni fydd modd i'n gwaith ni gyd-fynd â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 heb inni gydnabod y dinistr sy'n digwydd i'r amgylchedd a'r argyfwng hinsawdd ym mhopeth a wnawn. Byddwn ni'n gweithio gyda'nartneriaid a'n cynulleidfaoedd gyda'r nod o greu Cymru sy'n wyrddach, yn decach ac yn fwy ffyniannus.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Byddwn ni'n hybu galwadau am newid:

Byddwn ni'n cefnogi'r rhwydwaith sy'n tyfu yng Nghymru o feirdd cenedlaethol ac unigolion llenyddol ysbrydoledig eraill sy'n defnyddio'u lleisiau i alw am newid. Byddwn ni'n gweithio gyda phartneriaid gan gynnwys Cyfoeth Naturiol Cymru, World Wildlife Foundation a Chomisinydd Cenedlaethau'r Dyfodol i greu rhaglenni cenedlaethol sy'n cael effaith fawr.

Byddwn ni'n gwneud yn lle dweud:

Mae ein [Cynllun Gweithredu Amgylcheddol](#) yn cyflwyno camau gweithredu llym i gyfyngu ar ein hól-troed carbon, ac mae'n rhoi manylion am sut y gall rhai o'n prosiectau creadigol fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd yn thematig. Er y byddwn ni'n ymwybodol o dlodi digidol ac o bobl sy'n llai cyfforddus yn defnyddio technoleg, byddwn ni hefyd yn

lleihau ôl-troed carbon digwyddiadau llenyddol drwy gynnal digwyddiadau rhithwir neu hybrid.

Byddwn yn sicrhau bod rhagor o'n prosiectau cyfranogi yn canolbwyntio ar yr argyfwng hinsawdd, gan roi cyfiawnder hinsawdd ar flaen y gad yn ein harlwy i'r cyhoedd.

Byddwn ni'n annog lleoliaeth:

Byddwn ni'n rhoi pwyslais o'r newydd ar weithio yn lleol a byddwn ni'n helpu i ddatblygu cymunedau gwynn drwy gefnogi digwyddiadau llenyddol lleol a phrosiectau llenyddiaeth er iechyd a llesiant sy'n gwneud gwir wahaniaeth. Drwy dreialu prosiectau cymunedol newydd ac arloesol, byddwn ni'n dal i gyfrannu at ddod o hyd i atebion sy'n dangos nad yw dychwelyd i normalrwydd ar ôl COVID-19 yn golygu dychwelyd i wneud pethau yn yr un ffordd ag y bydden ni'n eu gwneud nhw yn y cyfnod cyn y pandemig.

Mathau o weithgarwch

Mae ein gwaith wedi'i strwythuro o amgylch y canlynol: Cyfranogi, Datblygu Awduron, a Diwylliant Llenyddol Cymru. Drwy'r meysydd gwaith hyn, sydd wedi hen ennill eu plwyf, byddwn ni'n ysbrydoli newid cymdeithasol, gan greu cymdeithas lenyddol fyrlymus ar yr un pryd.

Cyfranogi

Cyfranogi: Cymru o Gymunedau Cydlynus

Galluogi mwy o bobl yng Nghymru i fwynhau mynd ati i gyfranogi mewn llenyddiaeth, gan ysbrydoli cymunedau a'i gwneud hi'n haws i bobl ymwneud â'n gwaith

Gall cymryd rhan mewn llenyddiaeth olygu sawl peth. Gall olygu darllen neu wrando ar straeon, ysgrifennu'n greadigol, cyfrannu at weithdai, neu fwynhau ymweliadau gan awduron mewn ysgolion, cymunedau a gwyliau. Mae'n rhan ganolog o ddiwylliant Cymru, a chyn pandemig COVID-19 roedd dros 150 o grwpiau llenyddol lleol yng Nghymru yn cynnal gweithdai a digwyddiadau yn eu cymunedau ym mhob cwr o'r wlad.

Rydyn ni'n credu bod gan bawb yr hawl i gymryd rhan mewn llenyddiaeth ac i'w mwynhau yn ei holl ffurfiau, a byddwn ni'n gweithio i sicrhau bod pobl ledled y wlad yn gallu cymryd mwy o ran mewn gweithgareddau llenyddol. Yn hynny o beth, byddwn ni'n ceisio ehangu ymwneud pobl â llenyddiaeth, gan fod yn ymwybodol y gall gwahaniaethu ac anfanteision economaidd-gymdeithasol rwystro pobl rhag cymryd rhan. Mae'n rhaid i ni weithio'n galed i oresgyn hynny. O ganlyniad, byddwn ni'n gweithio gydag unigolion a chymunedau i lywio a rhoi sail i'w profiadau llenyddol eu hunain.

Sut y byddwn ni'n cyflawni?

Cymorth ariannol:

Bydd ein Cronfa Ysbrydoli Cymunedau yn cynnig cyfraniadau ariannol tuag at ddigwyddiadau llenyddol, gan ganolbwyntio ar gefnogi gweithgareddau sydd naill ai'n newydd neu'n targedu awduron a chynulleidfaoedd sy'n cael eu tangynrychioli. Bydd maint y gronfa'n cynyddu o £15,000 yn 2022-23 i £35,000 yn 2026-27. Byddwn ni'n diweddarau ein ffurflenni cais a'n canllawiau i annog trefnwyr i weithio ar sail ein tair blaenoriaeth ac i wreiddio ein gwerthoedd yn eu gwaith cynllunio. Y nod fydd sicrhau bod digwyddiadau'n gynrychioladol ac yn amrywiol, yn hygyrch, yn gynaliadwy, ac yn parchu'r Cymraeg, a'u bod hefyd yn hyrwyddo buddion llenyddiaeth er iechyd a llesiant drwy eu

themâu neu drwy ddod â chymunedau at ei gilydd i gael mwynhad drwy lenyddiaeth. Bydd hyfforddiant ac adnoddau'n cael eu rhoi i drefnwyr ar gyfer cynnal digwyddiadau o ansawdd da, a bydd ymgyrchoedd cyfathrebu'n cael eu cynnal i roi sylw i fylchau mewn cymunedau ledled Cymru nad sydd yn defnyddio'r gronfa. Bydd hyn yn arwain at sgysiau wedi'u targedu ac at dargedu cyllid i o leiaf 50 o drefnwyr digwyddiadau cyn diwedd mis Mawrth 2027.

Gweithio mewn partneriaeth:

Byddwn ni'n ei gwneud hi'n haws i bobl gymryd rhan mewn gweithgareddau llenyddol drwy weithio gyda phartneriaid, yn aml o'r tu allan i'r sector celfyddydau, i gefnogi a datblygu prosiectau milltir sgwâr mewn cymunedau ac ysgolion. Y nod fydd canolbwyntio ar y grwpiau a fydd yn elwa fwyaf o'r ymyriadau.

Creu cymuned o hwyluswyr medrus:

Byddwn ni'n buddsoddi ymhellach mewn cyfleoedd hyfforddi i awduron i roi'r sgiliau angenrheidiol iddyn nhw weithio gyda grwpiau ac unigolion, gan gynnwys pobl sydd ag anghenion cymhleth a heriol. O gartrefi gofal i garchardai, o ysgolion i gaffis, o neuaddau pentref i ganolfannau siopau, byddwn ni'n cefnogi pobl sy'n cyfansoddi barddoniaeth, yn cofnodi atgofion, yn creu comics, yn adrodd straeon yn ddigidol, neu'n rhannu profiadau bywyd mewn ffordd greadigol, a'r cyfan wedi'i hwyluso gan awduron medrus sydd â phrofiadau perthnasol.

Enghraifft: Gwella Iechyd a Llesiant drwy Gyfranogi

Bydd y Gronfa Ysbrydoli Cymunedau yn canolbwyntio ar gefnogi digwyddiadau llenyddol sy'n gwella iechyd a llesiant unigolion a chymunedau, ac yn enwedig y rheini sy'n wynebu unigrwydd ac ynysigrwydd. Byddwn yn blaenoriaethu prosiectau sydd â'r bwriad o gynyddu cyfranogiad gan gymunedau sy'n cael eu tangynrychioli.

Byddwn ni'n rhoi cyfleoedd i bobl fynegi a rhoi llais i'w hemosiynau drwy eiriau a chysylltu â'i gilydd drwy rannu straeon a syniadau, Fel ein prosiect Llên mewn Lle sy'n defnyddio llenyddiaeth fel abwyd ar gyfer sgysiau rhyng-genedlaethol a lleol yngyn â'r argyfwng hinsawdd.

Datblygu Awduron

Datblygu Awduron: Cymru Lewyrchus

Datblygu a chefnogi gweithlu medrus sy'n cynnig gweledigaeth yn y sector llenyddol, drwy ddarparu cyfleoedd, cynyddu potensial, a hyrwyddo arferion cyflogaeth teg

Mae gan bawb stori i'w hadrodd. Gall taith unigolyn yng nghwmni llenyddiaeth ddechrau'n ifanc iawn, o lapio'n glyd i wrando ar stori amser gwely i greu llyfr lluniau yn y dosbarth gydag athro neu awdur gwadd. Bydd pobl eraill yn dod i fwynhau llenyddiaeth yn hŷn yn eu bywydau, drwy ymuno â chwrs ysgrifennu rhithwir neu grŵp yn y llyfrgell leol, cyn mynd yn eu blaenau i gyhoeddi llyfr a allai wedyn gyrraedd rhestr fer gwobr o bwys. Ar y cyd ag amrywiaeth o bartneriaid a chyllidwyr, byddwn ni'n sicrhau bod cerrig camu ar gael i bawb sy'n awyddus i ysgrifennu, mynegi'u hunain, a gwneud cynnydd.

Sut y byddwn ni'n cyflawni?

Creu cyfleoedd a chyfeirio pobl atyn nhw:

Byddwn ni'n sicrhau bod awduron o bob oed, cefndir, lleoliad a gallu'n [cael cyfleoedd i wella'u sgiliau a datblygu'u huchelgeisiau llenyddol eu hunain](#). Byddwn ni'n sicrhau ein bod ni'n cefnogi awduron yn y tymor hir ac yn eu tywys at y camau nesaf yn eu datblygiad.

Mentora egin awduron:

Drwy gynnig cyfleoedd a chysiau cysgodi a mentora, byddwn ni'n galluogi egin awduron i feithrin eu crefft a dysgu gan awduron mwy profiadol. Byddwn ni hefyd yn annog ac yn helpu cymheiriaid i gefnogi'i gilydd a rhwydweithio â'i gilydd.

Cyngor am y diwydiant:

I'r rheini sy'n barod i rannu'u gwaith, byddwn ni'n rhoi gwybodaeth ac arweiniad er mwyn iddyn nhw ddod i ddeall y sector llenyddiaeth. Byddwn ni'n rhoi cymorth i bobl ddod o hyd i lwybrau cyhoeddi, ymwneud â rhwydweithiau llenyddol, digwyddiadau a pherfformiadau cyhoeddus, creu enw iddyn nhw'u hunain drwy gystadlaethau, datblygu'n broffesiynol, a mwy.

Gwasanaethau Mentora ac Adborth Gwaith ar y Gweill:

Can weithio gydag awduron a golygyddion profiadol, byddwn ni'n cynnig gwasanaeth am dâl i egin awduron i gael adborth am y gwaith sydd ganddyn nhw ar y gweill a/neu gyngor penodol am yrfaeodd ysgrifennu. Bydd ysgoloriaethau a/neu sesiynau wedi'u

noddi ar gael i awduron sydd ar incwm isel. Bydd y gwasanaeth hwn yn paratoi awduron yn well at gyflwyno gwaith i'w gyhoeddi a/neu at gymryd y cam nesaf yn eu gyrfaoedd proffesiynol fel awduron.

Dathlu talent:

Mae awduron Cymru yn llysgenhadon sy'n adrodd straeon Cymru i'r byd. Byddwn ni'n dathlu ein hawduron gorau ac yn rhoi llwyfan i'w talentau ysgrifennu gartref a'r tu hwnt.

Enghraifft: Gwella Cynrychiolaeth a Chydraddoldeb drwy ddatblygu awduron

Bydd ein rhaglen flaengar, *Cynrychioli Cymru*, yn parhau i esblygu a chyrhaedd cynulleidfaoedd newydd. Byddwn yn parhau i fuddsoddi mewn grŵp o awduron sy'n cael eu tangynrychioli ac yn darparu rhaglen ddatblygu unigryw ar eu cyfer, wedi ei seilio ar anghenion a diddordebau'r grŵp, gyda'r grŵp hynny yn llywio'r cynnwys. Yn ogystal â chyd-greu gyda'r awduron, byddwn yn ymgynghori gyda sefydliadau partner ac awduron eraill er mwyn sicrhau bod y rhaglen yn cyflawni ystod o gefnogaeth datblygiad proffesiynol yn ogystal ag ysgrifennu creadigol. Bydd hyn yn creu ffrwd o dalentau Cymreig unigryw, amrywiol i gynrychioli ein sîn lenyddol gartref ac yn rhyngwladol. Ni fydd ein hymwneud â'r awduron yn dod i ben ar ddiwedd y prosiect blwyddyn o hyd. Trwy raglen ôl-ofal blwyddyn o hyd, byddwn yn parhau i ddarparu cyfleoedd datblygu wedi eu teilwra, ac yn dilyn hyn, byddwn ni'n parhau i gefnogi awduron 20, bocs am flynyddoedd ac yn eu hyrwyddo fel llysgenhadon Llenyddiaeth Cymru a llenyddiaeth o Gymru.

Diwylliant Llenyddol Cymru

Diwylliant Llenyddol Cymru: Cymru sy'n Gyfrifol ar Lefel Fyd-Eang

Dathlu amrywiaeth ein hawduron cyfoes a threftadaeth lenyddol Cymru yn y byd, drwy greu llwyfan i lenyddiaeth sy'n berthnasol ac yn agored i bawb

Mae gwerth economaidd a chymdeithasol anferth i ddiwylliant llenyddol Cymru, ac mae'n ein galluogi i roi Cymru ar lwyfan y byd. Rydyn ni'n hyrwyddo awduron Cymru ymhlith cynulleidfaoedd gartref a thramor, yn dathlu ein treftadaeth ddiwylliannol gyfoethog, ac yn palu'r ffordd i wneud lle i leisiau'r dyfodol. Bydd y gwaith rydyn ni'n ei wneud drwy Gyfranogi a Datblygu Awduron yn cyfrannu at dwf ein diwylliant llenyddol.

Sut y byddwn ni'n cyflawni?

Darparu llwyfannau:

Byddwn ni'n mynd ati i chwilio am gyfleoedd i roi llwyfan i dalentau llenyddol Cymru, er mwyn iddyn nhw fod yn llysgenhadon i lenyddiaeth, diwylliant a gwerthoedd Cymru, yn ogystal ag i'r Gymraeg. Mae'r cyfleoedd hyn yn cynnwys swyddi amlwg y beirdd cenedlaethol (Bardd Plant Cymru, Children's Laureate Wales a Bardd Cenedlaethol Cymru), ac ehangu effaith Gwobr Llyfr y Flwyddyn.

Cyflwyno Cymru i'r byd:

Yn ogystal â chefnogi mwy o gymunedau Cymru i ymwneud â'r diwylliant llenyddol sydd ar garreg eu drws, rydyn ni'n credu bod ein llenyddiaeth yn haeddu cael ei dathlu yn rhyngwladol. Byddwn ni'n parhau i ddathlu treftadaeth lenyddol gyfoethog Cymru, ac ar yr un pryd yn ceisio creu diwylliant yn y dyfodol sy'n cynrychioli amrywiaeth holl bobl y wlad.

Hyrwyddo sector llenyddol amrywiol:

Mae ein gwaith i gynyddu amrywiaeth a chynrychiolaeth lleisiau yn rhoi amlygrwydd i straeon o wahanol safbwyntiau, cymunedau a chefnidiroedd. O atgofion cenedlaeth Windrush yng Nghasnewydd, i drafferthion teulu a fudodd o Tsieina i gefn gwlad Powys – bydd ein hunaniaeth fel gwlad yn ei holl weddau a'i holl ieithoedd yn cael ei chynrychioli a'i dathlu'n gyntaf drwy'r llenyddiaeth y byddwn ni'n ei hyrwyddo.

Enghraifft: Plethu/Weave

Yn 2020-2022 fe weithiodd Llenyddiaeth Cymru mewn partneriaeth â Chwmni Dawns Cenedlaethol Cymru lle cafodd 42 o awduron a dawnsywyr eu paru i blethu eu crefft gyda'i gilydd mewn ffilmiau byr gwreiddiol. Yn wir gydweithrediad, mae pob ffilm yn adlewyrchu profiadau, ofnau, a gobeithion yr artistiaid amrywiol, ac yn cynnig cipolwg i wylwyr ar ein byd yr eiliad honno mewn amser. Creodd rhai artistiaid adnoddau fideo neu weithdai hefyd i archwilio dod â symudiad a geiriau at ei gilydd ac annog eraill gartref i fod yn greadigol, a chefnogi eu llesiant yn ystod COVID. Drwy'r prosiect uchel ei broffil hwn, a hyrwyddwyd gan Lywodraeth Cymru, rhoddwyd llwyfan eang i'r artistiaid hyn, ac ers hynny maent wedi'u comisiynu ar gyfer prosiectau creadigol uchelgeisiol eraill.

Pobl a Chymunedau

Rydyn ni'n gweithio gydag unigolion a chymunedau ar hyd a lled Cymru. Bydd rhai'n defnyddio ac yn elwa o'n rhaglenni a'n gwasanaethau. Bydd rhai'n mwynhau'r cynnwys creadigol rydyn ni'n ei hwyluso a'i ddathlu. Bydd eraill yn ein helpu ni neu'n ein hariannu ni i ddylunio a darparu ein gweithgareddau.

Dyma'r prif grwpiau rydyn ni'n gweithio gyda nhw:

- Awduron
- Darllenwyr, cynulleidfaoedd a chyfranogwyr creadigol
- Plant a phobl ifanc
- Cymunedau a grwpiau'r filltir sgwâr
- Dylanwadwyr a phartneriaid

Y cynulleidfaoedd sy'n flaenoriaeth

O blant i ymgyrchwyr hinsawdd, o feirdd i weinidogion y llywodraeth, rydyn ni'n credu y gallai pawb elwa o ymwneud â llenyddiaeth mewn rhyw ffordd neu'i gilydd. Serch hynny, er mwyn i'n gwaith gael yr effaith fwyaf, mae angen i ni flaenoriaethu rhai unigolion a chymunedau. Yng Nghymru, mae gwahaniaethau sylweddol o hyd wrth geisio rhoi cyfleoedd cyfartal i bobl ymwneud â diwylliant a llenyddiaeth a chymryd rhan. Er mwyn ceisio sicrhau cydraddoldeb a gwell cynrychiolaeth yn niwylliant a chymunedau llenyddol Cymru, byddwn ni'n blaenoriaethu gweithio gyda'r canlynol:

- unigolion o gefndiroedd Du, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig.
- unigolion sy'n arddel hunaniaeth F/fyddar neu anabl, neu sydd â chyflwr iechyd hirdymor
- unigolion o gefndiroedd incwm isel

Mae ein Cynllun Datblygu Cynulleidfaoedd yn rhoi rhagor o fanylion am y bobl a'r cymunedau y byddwn ni'n gweithio gyda nhw, ac yn esbonio sut rydyn ni'n gobeithio gwella ein perthynas â chynulleidfaoedd presennol, ynghyd â chyrraedd pobl sy'n newydd i ni.

Arweinyddiaeth yn y Sector

Gwerthoedd

Mae Llenyddiaeth Cymru yn sefydliad sy'n cael ei arwain gan werthoedd – ond beth mae hynny'n ei olygu yn ymarferol? Yn [Ein Haddewid](#) rydym yn nodi'r camau a gymerwn i weithio yn unol â'n gwerthoedd. Mae hyn yn cynnwys popeth o dalu ffioedd teg i weithwyr llawrydd i leihau ein hallyriadau carbon. Rydyn ni'n disgwyl i'n holl bartneriaid a rhanddeiliaid, cyfranogwyr creadigol, a chynulleidfaoedd eu parchu. Bydd y gwerthoedd hyn yn helpu i ddatblygu Cymru lle bydd llenyddiaeth yn grymuso, yn gwella ac yn cyfoethogi bywydau, a byddan nhw'n hollbwysig wrth inni gyflawni ein nodau. Gellir darllen [Ein Haddewid](#) yn llawn ar-lein, ac mae'n gosod amcanion clir yn y meysydd canlynol:

1) Gwaith Teg i Weithwyr Llawrydd:

Mae Llenyddiaeth Cymru yn dibynnu ar weithwyr llawrydd i gyflawni ein gweledigaeth yn effeithiol. Rydym yn credu'n gryf mewn trin y gweithlu hanfodol hwn yn deg ac yn foesegol ac rydym yn gwella ein harferion bob blwyddyn. Gall pob gweithiwr llawrydd (creadigol neu fel arall) ddisgwyl cyfle, sicrwydd, mwynhad, parch, a llais yn yr hyn a wnawn.

2) Gwaith teg i staff dan gontract:

Rydyn ni'n malio am iechyd a llesiant ein tîm ac yn cydnabod pwysigrwydd cynnal diwylliant iach, cefnogol a chynhwysol, a hwnnw hefyd yn adlewyrchu gwir natur cymunedau cyfoethog ac amrywiol Cymru. Mae ein dull o weithio yn y maes adnoddau dynol wedi'i seilo ar dryloywder, ar ymgynghori, ar atebolrwydd, ac ar ddysgu. Byddwn ni'n parhau i ddatblygu, ehangu a phroffesiynoli ein dull o weithio drwy ymgynghori â'r tîm er mwyn meithrin arferion gweithio a model busnes cynaliadwy. Os yw gwaith yn deg, mae'n rhoi cyfleoedd, sicrwydd, mwynhad, parch a llais i weithwyr. At hynny, bydd hawliau a chyfrifoldebau'r sefydliad wedi'u cydbwysu â rhai'r gweithwyr, er mwyn creu buddion i gymdeithas yn ehangach.

3) Cynaliadwyedd:

Mae Llenyddiaeth Cymru yn cydnabod ac yn derbyn ei bod hi'n argyfwng hinsawdd, a bod hynny'n cael effaith drychinebus ar ein byd ac ar fywydau pobl, gyda'r bobl dlotaf yn teimlo'r ergydion mwyaf. Byddwn ni'n gweithredu lle gallwn ni i rwystro'r argyfwng rhag gwaethygu, ac i godi ymwybyddiaeth drwy ein gwaith. Ni fydd modd i'n gwaith gyd-fynd â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 heb inni gydnabod y dinistr sy'n digwydd i'r amgylchedd a'r argyfwng hinsawdd ym mhopeth a wnawn. Byddwn ni'n gweithio gyda'n partneriaid a'n cynulleidfaoedd gyda'r nod o greu Cymru wyrddach, decach a mwy ffyniannus.

4) Codi Arian yn Foesegol a Phartneriaethau

Rydyn ni'n ceisio bod yn dryloyw ynghylch o ble y daw ein harian a sut mae'n cael ei wario. Er bod ein polisi Codi Arian yn Foesegol yn cynnwys sawl peth i'w osgoi'n llwyr (fel derbyn arian gan bobl neu sefydliadau sy'n ymwneud â thanwyddau ffosil, neu â phleidiau

gwleidyddol), mae nifer o ffynonellau cyllid posibl yn amwys yn foesebol. Rydyn ni wedi datblygu system fewnol drylwyr i bwysu a mesur manteision posibl neu effeithiau niweidiol cyllid, ac mae Bwrdd yr Ymddiriedolwyr yn goruchwyllo'r gwaith hwn.

Mae llawer o waith Llenyddiaeth Cymru yn cael ei gyflawni mewn partneriaeth ag elusennau a busnesau eraill. Yn aml, bydd ein partneriaid yn ein helpu i gyrraedd cymuned benodol, neu nhw fydd yr arbenigwyr yn eu maes. Mae'n bwysig i ni bod ein partneriaid yn rhannu ein gwerthoedd a'n gweledigaeth. Dyna pam mae gennyn ni broses drylwyr i ddatblygu partneriaethau, gan gynnwys cael sgwrs ar y dechrau am ein gwerthoedd a'n hegwyddorion ar gyfer cyflawni ein gwaith. Bydd y rheini wedyn yn cael eu cynnwys yn rhan o ddogfennau cytundebau partneriaeth.

5) Cynhwysiant

Ein nod yw bod yn groesawgar ac yn garedig wrth ddod ag amrywiaeth eang o bobl ynghyd yn y sector celfyddydau a llenyddiaeth – boed yn awduron, yn gynulleidfaoedd, yn weithwyr llenyddol proffesiynol, yn gynhyrchwyr, yn staff, yn ddarllenwyr neu'n gyfranogwyr – a hynny waeth beth fo'u cefndir. Rydyn ni'n gwybod bod amryw o rwystrau'n dal i fodoli yn y sector a'r rheini'n atal pobl rhag ymwneud â llenyddiaeth. Mae ein **Cynllun Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant** yn cyflwyno'r camau gweithredu manwl y byddwn ni'n eu cymryd i sicrhau bod Llenyddiaeth Cymru mor gynhwysol â phosibl. Yn 2023, mae hyn yn cynnwys camau gweithredu fel rhoi rhestr o ofynion hygyrchedd i'r holl gyfranogwr y byddwn ni'n eu cytundebu, cymryd camau i fod yn wrth-hiliol, a buddsoddi gan dargedu cymunedau sy'n cael eu tangynrychioli.

6) Cyfathrebu

Mae Llenyddiaeth Cymru yn ceisio sicrhau bod ei holl waith cyfathrebu yn ddefnyddiol ac yn berthnasol i'w gynulleidfaoedd, a bod modd i'r rheini ymwneud â'r sefydliad yn y ffordd sy'n gweddu orau iddyn nhw. Rydyn ni'n ceisio cyfathrebu yn **glir**, yn **gryno** ac yn **gywir** drwy'r adeg, gan sicrhau bod y dôn a'r cynnwys yn addas i'r gynulleidfa dan sylw.

7) Tryloywder

Mae Llenyddiaeth Cymru yn cydnabod bod angen bod yn dryloyw. Rydyn ni eisiau bod yn atebol i'n cyllidwyr, i'n rhanddeiliaid ac i'r cyhoedd yn gyffredinol. Byddwn ni'n sicrhau bod gwybodaeth berthnasol ar gael i'r cyhoedd a'n bod ni'n ymateb i geisiadau rhesymol am ragor o wybodaeth mewn ffordd briodol.

Ein Gwaddol

Fel y cwmni cenedlaethol ar gyfer llenyddiaeth, mae gennyn ni drosolwg strategol unigryw, ac rydyn ni'n rhoi pwyslais ar ddatblygu a chefnogi'r sector, yn hytrach na dim ond darparu prosiectau a rhaglennu digwyddiadau.

Mae gan Gymru nifer o sefydliadau yn y maes llenyddiaeth a chyhoeddi, a'r rheini'n amrywio'n fawr o ran eu maint a'u harbenigedd – o gyhoeddwyr i wyliau i ddigwyddiadau yn y filltir sgwâr – ac rydyn ni'n falch o fod yn gweithio yn y sector bywiog hwn. Serch hynny, rydyn ni'n cydnabod ein dyletswydd fel un o wyth cwmni cenedlaethol dynodedig Cyngor Celfyddydau Cymru, ac yn cydnabod hefyd ein cyfrifoldeb i gynnig arweinyddiaeth a chefnogaeth i eraill yn y sector lle bydd angen hynny, gan rannu'r gwarsi rydyn ni'n eu dysgu drwy ymgynghori ag awduron a chynulleidfaoedd llenyddol Cymru.

Byddwn ni'n defnyddio ein hadnoddau i roi syniadau, strwythurau a phrosiectau ar brawf, ac yn ehangu'r rhain fel eu bod o fudd i fwy o bobl na'r rheini y gallen ni'u cyrraedd ein hunain yn unig. Rhwng 2023 a 2027 byddwn ni'n mynd ati i ddod o hyd i ffyrdd o drosglwyddo perchnogaeth i awduron, cymunedau a sefydliadau eraill er mwyn creu Cymru lle mae llenyddiaeth yn cynrychioli ein lleisiau amrywiol, yn cefnogi ein llesiant, ac yn codi ymwybyddiaeth am yr argyfwng hinsawdd.

Blaenoriaethau Gweithredol: Bod yn Wydn

Mae'r gallu i gyflawni ein Cynllun Strategol yn dibynnu ar ein gallu i weithredu mewn ffordd ddynamig ac effeithiol, gan dargedu pethau penodol.

Rhwng 2019 a 2022, rydyn ni wedi ailwampio ein systemau, gan gynnwys cyflwyno fframwaith mesur effaith a chynllunio prosiect newydd, cyflwyno prosesau rheoli cyllidebau newydd, a pharhau i ddatblygu'r gofrestr risg. Byddwn yn parhau i fireinio'r systemau yma gyda adborth y tîm a hyfforddiant.

Mae'r camau hyn wedi gwella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ein gwaith yn arw; fodd bynnag, mae angen parhau i ddatblygu er mwyn sicrhau bod Llenyddiaeth Cymru yn aros yn sefydlog mewn byd sy'n esblygu drwy'r amser. Rydyn ni wedi dynodi naw maes i ganolbwyntio arnyn nhw rhwng 2022 a 2027:

Effaith ac Eirioli:

Mae angen inni gyfathrebu effaith ein gweithgareddau'n well. Dylai fod stori i bob ystadegyn, ac ystadegyn i bob stori, i sicrhau ein bod ni'n gallu hyrwyddo, cyfathrebu a tystio'r manteision sydd ar gael i bawb drwy gymryd rhan mewn llenyddiaeth.

Deall yr Angen:

Mae angen inni ddeall y rhwystrau sy'n atal pobl rhag darllen neu gymryd rhan mewn digwyddiadau a gweithgaredd llenyddol. Rydyn ni'n credu bod llenyddiaeth yn bwysig,

ac rydyn ni am i bawb allu ymwneud â llenyddiaeth. Dros y blynyddoedd nesaf, byddwn ni'n canolbwyntio ar grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli, ac yn gweithio'n galed i ddeall eu profiadau bywyd. Byddwn ni'n defnyddio'r ymchwil hwnnw i ddylanwadu ar ein rhaglenni ac i eirioli dros newid.

Partneriaethau a Gwaddol:

Mae angen inni rannu ein cynlluniau enghreifftiol. Nid Llenyddiaeth Cymru sy'n berchen ar lenyddiaeth Cymru. Ond mae gennyn ni ddyletswydd i arwain a dangos beth rydyn ni wedi'i ddarganfod a'i ddysgu, a hynny er budd y sector.

Adnoddau Dynol:

Mae angen inni feithrin tîm cynhwysol, gwydn a medrus. Byddwn ni'n cyflawni hyn drwy sicrhau bod gan ein tîm amrywiaeth gwirioneddol o sgiliau a phrofiad bywyd, a byddwn ni'n blaenoriaethu gofalu am eu hiechyd meddwl a'u llesiant.

Canolfan Ysgrifennu Tŷ Newydd – Materion Gweithredol:

Mae angen inni ddiogelu Tŷ Newydd at y dyfodol. Gallwn ni wneud hyn drwy uwchraddio'r cyfleusterau a thrwy gynyddu ein capasiti i sicrhau bod y cynigion creadigol a masnachol yn gallu cynnwys ac apelio at fwy fyth o bobl, gan fod yn ganolog i Ddiwylliant Llenyddol Cymru.

Yr Argyfwng Hinsawdd:

Mae angen inni greu ac ysgogi newid radical. Byddwn ni'n ystyried effeithiau amgylcheddol ein holl dduiliau gweithredu; o'r pethau syml (e.e. cyfathrebu, argraffu) i'r pethau cymhleth (e.e. cefnogi iechyd meddwl ac eirioli), gyda'r nod o fod mor gynaliadwy â phosibl.

Ymgynghori â'r Sector a Gwaith Hwyluso:

Mae angen inni sicrhau bod ein tîm yn deall lleisiau'r sector, ac yn hybu'r rheini i'r genedl. Ni yw'r sefydliad i awduron a darllenwyr ledled Cymru, ac mae angen inni sicrhau ein bod ni, a phawb sy'n ymwneud â llenyddiaeth yng Nghymru, yn gwranddo'n astud ac yn ymateb i'n hawduron, ein darllenwyr a'n cynulleidfaoedd creadigol.

Datblygu Capasiti:

Mae angen inni sicrhau ein bod ni'n barod at y dyfodol. Byddwn ni'n buddsoddi yn ein capasiti i godi arian, ymchwilio, ac arloesi'n ddigidol fel ein bod ni'n deall anghenion y sector ac yn barod at beth bynnag a ddaw yn y dyfodol.

Codi Arian:

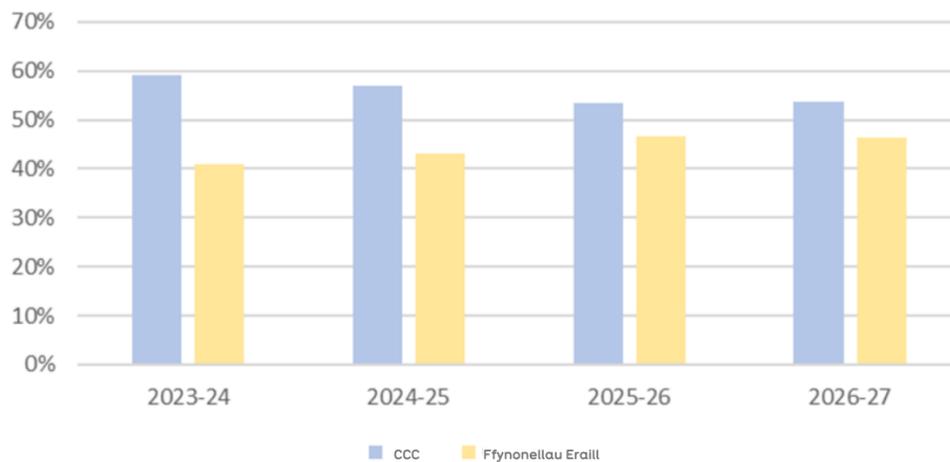
Mae angen inni gyflwyno mwy o amrywiaeth i'n ffrydiau incwm i leihau'r ddibyniaeth ar un math o gyllid yn unig. Gallwn wneud hyn drwy gryfhau ein gallu i greu cronfeydd anghyfyngedig o ffynonellau amrywiol.

Arian

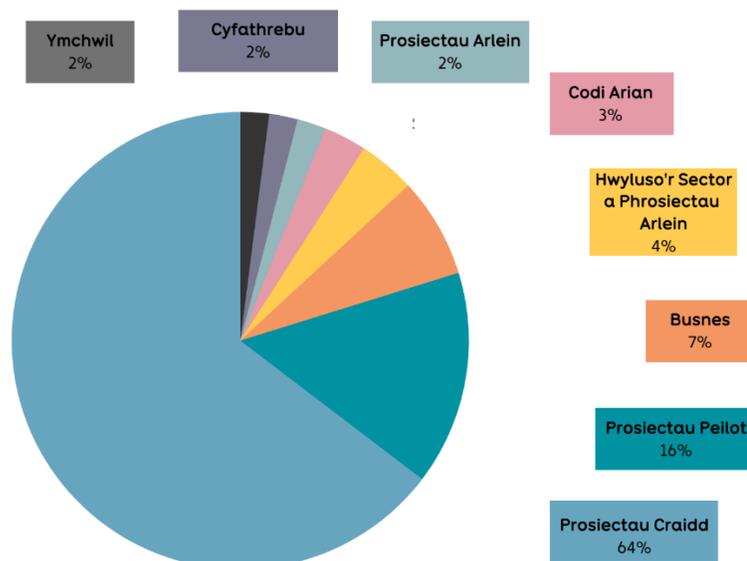
Mae Llenyddiaeth Cymru yn codi arian o nifer o ffynonellau, er mwyn cyflawni ein gwaith. Fel elusen, ac fel sefydliad sy'n cael arian cyhoeddus, rydyn ni am fod yn dryloyw ynghylch o ble y daw ein harian, a sut y caiff yr arian hwnnw ei wario.

Mae Cynllun Strategol 2022-2027 yn dibynnu ar y model ariannol canlynol (rhagolygon mis Awst 2021):

Incwm 2023-27

Gwariant 2023-27

Cyfarwyddwyr

Cathryn Charnell-White (Cadeirydd)
Craig Austin
Casi Dylan
Jacob Dafydd Ellis
Annie Finlayson
Rachel Harries
John O'Shea
Delyth Roberts
Owain Taylor-Shaw
Christina Thatcher

Cyfarwyddwr Gweithredol

Claire Furlong

Cyfarwyddwr Artistig

Leusa Llewelyn

Ein Staff

029 2047 2266

post@llynyddiaethcymru.org

llynyddiaethcymru.org

@LlenCymru

Gyda diolch i:

Ein Cyllidwyr

Cyngor Celfyddydau Cymru
Llywodraeth Cymru
Y Loteri Genedlaethol

Ein Ffrindiau Beirniadol

Sara Beer
Kittie Belltree
Darren Chetty
Sadia Pineda Hameed
Mererid Hopwood
Matthew Jarvis
Deborah Llewelyn
Farrah Serroukh
Kayley Sydenham
Marvin Thompson
Iestyn Tyne
Huw L Williams

Hefyd

Rhys Iorwerth
Gerri Moriarty
Eluned Parrott